

ד. 1) העובר עבירה, האם רק הוא נענש או דעוד נענשים עמו, ומנלן? ואי נימא דנענשים, באיזה עונש נענשים, ומדוע? 2) "מלמד שהשבועה חלה על שניהם", מה חל על שניהם, ומדוע, ומהיכן ילפינן לה? 3) באר את פלוגתת רב ושמואל גבי שבועת הדיונים! ומהיכן ילפו לשיטתייהו? 4) מנין דבעינן טענת דבר חשוב כדי לחייב שבועת הדיונים? 5) התובע חבירו בשתי כסף והודה לו בפרוטה, או תובעו בשתי כסף ופרוטה ומודה לו בפרוטה, מה דינו, ומדוע?

ה. 1) התובע לחבירו דינר זהב והודה לו בשל כסף או בשל פרוטה, האם חייב שבועת הדיונים, ומדוע? והאם בגוונא שיתבענו זהב זהוב דינו שונה, ומדוע? 2) מאי אתי תנא לחדושי בהא "שהכל מין מטבע אחת"? 3) האם הדין דטענת שתי כסף נאמרה בכל השבועות שבית דין משביעים, ומדוע? 4) טענו בחיטין והודה לו בשעורים, מה דינו, ומדוע?

ו. 1) טענו חיטים ושעורים והודה לו באחד מהן, מה דינו, ומדוע? והאם אפשר להוכיח דין זה ממתניתין? 2) כיצד העמיד ר' חייא בר אבא למתניתין דהטוען לחברו כדי שמן והודה לו בקנקנים, ומדוע? 3) האם בכל גונוי בעינן טענת שתי כסף, ומדוע? 4) התובע לחבירו מנה לי בדרך וכפר לו, מה דינו, ומדוע? והאם באופן שהודה לו אבל למחר שתבעו אמר נתתיו לך, דינו שונה, ומדוע?

ז. 1) מאי איכא בין שבועה דאורייתא לשבועה דרבנן, ומדוע? ובאיזה שבועה דרבנן איירי הכא? 2) האומר איני נשבע ואיני משלם, מאי עבדינן ביה, ומדוע? 3) המוציא שטר על חבירו, האם יש בכח הלווה לתבוע מהמלווה שישבע לו שלא פרעו, ומדוע? ואי נימא דיכול, האם יכול להחזיר השבועה לנתבע או לאו?

ח. (1) המלוה את חבירו בעדים, האם צריך לפורעו בעדים? ואי נימא דצריך, האם צריך אף לברר דבריו בעדים, או דסגי דהפרעון יהיה בפני עדים? (2) האומר לחבירו להדיא אל תפרעני אלא בעדים, האם חייב לפורעו בעדים? ואי נימא דחייב, האם מחויב להביא העדים לפנינו? והאם בגוונא שרק לאחר ההלוואה התנה עמו שיפרענו בעדים הדין שונה? (3) האומר על תפרעני אלא בפני פלוני ופלוני ופרע בפני אחרים ובאו והעידו עליו, מה דינו, ומדוע? והאם היכא דקיבל המלוה הפרעון בלא עדים, נפטר הלווה מחיובו, ומדוע? (4) לוח שכפר בהלוואה, ולבסוף באו עדים שלוה ופרע, מה דינו, ומדוע?

ט. (1) לווה שאמר שפרע בפני עדים, ובאו אלו העדים והעידו שלא פרע בפניהם, או שאמר שפרע באופן מסוים, והוכחש על ידי עדים, האם הוחזק כפרן או לאו, ומדוע? ולמאי נפקא מינה? (2) התובע לחבירו בשטר וכשטען הלווה דפרעו ולא נטל השטר, השיב לו התובע דעל חוב אחר היה הפרעון, האם יכול לגבות על ידי השטר, ומדוע? (3) לווה שאמר למלוה הרי אתה נאמן עלי לומר שלא פרעתי, ובאו עדים שפרעו, מה דינו ומדוע? ומה דינו היכא דהאמינו כשניים או כשלשה, ומדוע?

י. (1) האם נשבעין על טענת קטן, ומדוע? ומה הדין בחרש ושוטה, ומנלן? והאם יש אופן שכן נשבעים לקטן, ומדוע? (2) באר את פלוגתת ר'אב"י ורבנן גבי "פעמים שאדם נשבע על טענת עצמו", ומה שורש פלוגתתם? (3) מה דין קרקעות לענין מודה במקצת, ולענין פשיעה וטוען טענת גנב בשומר חינם, ואונס בשואל, ומנלן? (4) האם משכחת לה גניבה בקרקעות, ואי נימא דמשכחת לה, מה דינו לענין תשלומי כפל, ומנלן? (5) השומר הקדש ופשע בשמירתו, מה דינו, ומדוע?

יא. (1) הטוען לחבירו עשר גפנים טעונות מסרתי לך, והלה מודה בחמש, האם חייב שבעת מודה במקצת, ומדוע? והאם יש להוכיח מנדרן זה אף לענין קצירה בשבת, ולענין שעיבוד דבעל חוב, ומדוע? (2) הטוען לחבירו בית זה מלא מסרתי לך, והלה אומר מה שהנחת אתה נוטל, האם חייב שבעת מודה במקצת, ומדוע? (3) התובע לחבירו מנורה גדולה, והודה לו בקטנה, האם חייב שבעת מודה במקצת? והאם באופן שתבעו מנורה במשקל מסוים, והודה לו במנורה במשקל פחות, דינו שונה, ומדוע?

יב. 1) המלוה סלע לחבירו על המשכון, ואבד המשכון, וטען המלוה שהמשכון היה בשיעור שקל, והלווה טען שהמשכון היה שוה ג' דינרים, מה הדין ומדוע? 2) ומה הדין בגוונא שהלווה טען שהמשכון היה שוה ב' סלעים, והמלווה טען שלא היה שוה אלא סלע, ומדוע? והאם היכא דהמלוה טוען שהיה שוה ה' דינרים, דינו שונה, ומדוע? 3) מה חידש שמואל בדין משכון, ומה טעמו? והאם חידשו סותר למתניתין, ומדוע? 4) הנוטל משכון של קתא ונסכא, ואבד אחד מהם, מה דינו? והאם באופן של נסכא ונסכא דינו שונה, ומדוע?

יג. 1) מה דעת ר' אליעזר ור' עקיבא גבי המלוה על המשכון שאינו שוה כשיעור ההלוואה, ואבד המשכון, ומדוע? והאם היכא דהמשכון שוה כשיעור ההלוואה הדין שונה, ומדוע? ובאיזה אופן ר' אליעזר מודה לר' עקיבא, ומדוע? 2) "ברלא שוי כולי עלמא לית להו דשמואל", אמאי לא אמרינן דכולי עלמא אית להו דשמואל? 3) מה חידש ר' יצחק בדין משכון, ובאיזה משכון איירי, ומהיכן יליף לחידושו?

יד. 1) האם יש להוכיח מפלוגתת ר' עקיבא ור' אליעזר הנזכרת לעיל כיצד פסקינן הלכתא בפלוגתא דרבה ור' יוסף גבי שומר אבירה? 2) מה הוא "מלוה צריך למשכון", ומה דינו לענין חיובי שמירה? 3) המלוה על המשכון שאינו כשיעור ההלוואה, מה דינו לענין שמיטה? ומאי שנא מאבד המשכון? 4) מי הם הנשבעים והנוטלין המנויים במתניתין? והאם יש עוד נשבעין ונוטלין, ואמאי לא תני להו במתניתין?

בהצלחה!

תשובות למבחן שבועות לח מד

א. (1) באופן שאמר שבועה שאין לכם בידי, כולי עלמא מודו דאינו חייב אלא אחת, דהא כלל כולם בשבועה אחת. ואם אמר שבועה לא לך לא לך, לר' מאיר חשיב פרט וחייב על כל אחת ואחת, ולר' יהודה ר' שמעון ור' אליעזר, חשיב כלל וחייב רק אחת. ואם אמר ולא לך ולא לך, לר' מאיר אליבא דשמואל הוי כלל וחייב רק אחת, ולר' יוחנן אליבא דר' מאיר חשיב פרט וחייב על כל אחת ואחת, וכן לר' יהודה הוי פרט. ולר' שמעון ור' אליעזר הוי כלל. והיכא דאמר שבועה באחרונה, אף ר' אליעזר מודה דהוי פרט. והיכא דאמר שבועה לכל אחד ואחד, אף ר' שמעון מודה דהוי פרט וחייב על כל אחת ואחת. [והתוס' הביאו גירסא דאפכין את דרבי ר' מאיר ור' יהודה].

(2) תני בגוונא דאמר וא"ו על כל אחת ואחת, ולר' יוחנן אתיא נמי כר' מאיר, דהא אף ר' מאיר מודה דהוי פרט. ולשמואל צריך לומר דמתניתין רבי היא דאמר לא שנת וא"ו ולא שנת בלא וא"ו, דלעולם הוי פרט. ולגירסת התוס', תני במתניתין לא לך ולא לך, ואליבא דמתניתין בין וא"ו ובין בלא וא"ו הוי פרט. ומדתני במתניתין גוונא דכלל רק באופן דאמר אין לכם, דייק ר' יוחנן דבשאר האופנים הוי פרט. ושמואל קאמר, דהאומר ולא לך ולא לך הוי ממש כאומר אין לכם, ולהכי לא הוצרך לשנות ולא לך. ומדתני בסיפא ר' מאיר אומר אפילו חטה ושעורה וכוסמת חייב, לכאורה נראה כר' יוחנן, ודחינן דתני בלא וא"ו ואתי לאשמועינן דחטה בכלל חייב, ואם טענו חטה הוי כטענו חייב.

(3) ר' יוחנן חידש דאם נשבע על כמה מינים, פרוטה מכולם מצטרפת. ונחלקו רב אחא ורבינא, האם איירי דווקא בגוונא שנשבע רק שבועת כלל, או דקאי גם על הסיפא שנשבע על כל מין בפרט, דאיכא למימר דכיון דאמר שבועה שאין לך בידי, איכא כבר שבועת כלל, ובהא שפיר פרוטה מכולם מצטרפת.

ב. (1) מסקינן דאיירי בגוונא שתבעוהו חמשה בני אדם על פקדון תשומת יד גול ואבידה, וכפר לכולם, ומשום הכי חייב עשרים. אבל אם תבעוהו רק ג' דברים אינו חייב עשרים, דהא רק על שבועת הפרט יש לחייבו ולא על שבועת הכלל, וכדמוכח מדתני ברייתא אחריתא דחייב רק חמש עשרה חטאות, [ועיין מהרש"א]. ואתי לאשמועינן דאף בגוונא דלראשון פירט כל התביעות, ולחבירו אמר ולא לך ולא לך, אמרינן דהאי ולא לך קאי על כל מה שפירט לראשון, ושפיר איכא עשרים כפירות.

(2) לדעת ר' שמעון אינו חייב לו, ומסקינן דהיינו משום דלא שביק איניש מידי דקייץ ותבע מידי דלא קייץ, ורק קנס הוא תובע, ועל קנס ליכא חיוב שבועת הפקדון. ולדעת רבנן אף בושט ופגם הוא תובע, משום דלא שביק איניש מידי דאי מודה ביה לא מיפטר ותבע מידי דאי מודי ביה נפטר, ושפיר חייב משום שבועת הפקדון. וכתבו התוס' דאיירי בגוונא דייחד לו כלי לחובתו, דאי לאו הכי לא מחייבים משום שבועת הפקדון.

(3) שבועת הדיינים היינו שבועת מודה במקצת, ולדעת ר' חנינא בר אידי משביעים אותה בשם ככל שבועות התורה. ולדעת רבנן משביעים אותו רק בכינוי. ומכל מקום כולי עלמא מודו דבעינן נקיטת חפץ, כדחזינן באברהם דהשביע לאליעזר בברית מילה, דלדידהו הוי כל התורה. ונחלקו רבא ורב פפא האם מהני נמי תפילין או דבעינן דווקא ספר תורה. וכתב רש"י דבדורותינו בטלו הראשונים שבועה דאורייתא משום דעונשה גדול, ותקנו לגזור עליו ארור בעשרה.

(4) אמרינן דתלמיד חכם מפני כבודו כולי עלמא מודו דסגי להשביעו לכתחילה בתפילין. וכן אינו נשבע מעומד כשאר אינשי.

ג. (1) בכל העבירות ה' מנקה לשבים, ובשבועת שקר ה' לא מנקה אפילו לשבים בלא פרעון, ומשום הכי הודעו העולם בשעה שאמר הקב"ה לא תישא. ונפרעין אף ממשפחתו בעונשו, כדכתיב "אל תיתן את פיך לחטיא את בשרך" ובשרך היינו הקרובים. וכל העולם נענש בעונש חמור, כדכתיב "אלה וכחש וגו'" וכתב "אל כן תאבל הארץ". ובכל העבירות זכות תולה לו ב' וג' דורות, וכאן ממנו לאלתר, שנאמר "הוצאתיה נאום ה' וגו' וכלתו ואת עציו".

(2) אם אמר איני נשבע פוטרין אותו מיד, ולרש"י היינו מוציאין אותו מיד כדי שלא יחזור בו, דלאחר שיצא כבר אינו יכול לחזור. והתוס' הביאו בשם ר"ת דיכול לחזור בו, אבל מוציאין אותו כדי שיהיה בוש לחזור בו. אמנם כתבו דאף ר"ת חזר בו. ואם אמר הריני נשבע, העומדין שם אומרים זה לזה סורו נא מעל אהלי הרשעים האלה.

(3) משה השביעם על דעתו ועל דעת המקום, כדכתיב "לא אתכם" והיינו לא במחשבת לבבכם. והשבעתו חלה אף על המצוות העתידות להתחדש, כדכתיב "קיימו וקבלו", והיינו דקיימו מה שכבר קבלו עליהם בערבות מואב. ושבועתו היתה אף על דורות הבאין וגרים העתידים להתגייר, כדכתיב "ואת אשר איננו".

(4) כל השבועות נשבעים בכל לשון, ושבועת העדות מפורשת במתניתין דסוטה, ובשבועת הדיינים מפורשת בברייתא. וכתבו התוס' דהוא הדין דשבועת ביטוי נמי בכל לשון נאמרה.

ד. (1) בשאר עבירות, משפחתו שחיפו עליו נענשים בדין חמור, כדכתיב "ונתתי פני באיש ההוא ובמשפחתו", ומכל מקום אינם נענשים בדין, דהא כתיב "והכרתיו אותו". ואלו שלא חיפו אינם נענשים. וכל העולם אלו שהיו בידם למחות ולא מחו, נענשים בעונש קל, משום הערבות שקיבלו עליהם, כדכתיב "וכשלו איש בעון אחיו". ובשבועת שקר, רשעים דמשפחתו בעונשו, וכמבואר לעיל, ורשעים דעלמא בדין חמור, וצדיקים בין דמשפחתו ובין דעלמא בדין קל.

(2) חל עונש על שניהם, על הנשבע לשקר משום שבועתו, ועל התובע משום דלא דקדק למסור ממונו ליד נאמן וגרם לחילול ה', וילפינן לה מדכתיב "שבועת ה' תהיה בין שניהם".

(3) לדעת רב בעינן כפירת טענה שתי כסף, ובנוסף לכפירה בעינן הודאה על פרוטה. והיינו דבמתניתין קתני רק ההודאה בפרוטה. ומסקינן דרב יליף לה מדכתיב "כסף" גבי הודאת מקצת, ואם אינו ענין להודאה תננהו ענין לכפירה, דבעינן שתי כסף. ולשמואל בעינן טענה מעיקרא דשתי כסף, אבל הכפירה הוי אפילו בפרוטה, והיינו דכתיב בקרא כי יתן איש כסף או כלים, דהוי שתי כסף, ועלה כתיב אשר יאמר כי הוא זה, דהודה מתוך השתי כסף.

(4) לשמואל ילפינן מדכתיב "כסף" דמה כסף דבר חשוב אף כל דבר חשוב. אמנם בכלים כל מידי הוי דבר חשוב. וכתבו התוס', דלרב ילפינן לה מכלים גופייהו, דאפילו אין בהן שוה פרוטה מכל מקום חשובים הם.

(5) התובע שתי כסף והשיב לו בפרוטה, פטור. ולשמואל היינו משום דכסף דווקא הוא תובע, והוי טענו חייבין הוודה לו שעורין. אבל אם תבעו מעיקרא שתי כסף ופרוטה והודה לו בפרוטה, הוי כטענו חייבין ושעורין הוודה לו באחד מהן, דאליבא דשמואל חייב. ולרב אמרינן דלאו דווקא הוא תובע אלא שוה הוא תובע, ושפיר הוי הודאה ממין הטענה, ומאי דפטור היכא דתבעו שתי כסף והודה לו בפרוטה, היינו משום דליכא כפירת שתי כסף. ורק היכא דתבעו שתי כסף ופרוטה והודה בפרוטה, דהוי כפירת שתי כסף, חייב.

ה. (1) לרב דלעולם שוה הוא תובע, שפיר הוי הודאה ממין הטענה, וחייב. ולשמואל דרוקא הוא תובע, לדעת רש"י אם יתבענו מטבע צורה, שפיר הוי הודאה ממין הטענה, דהא במטבע תבעו ומטבע הודה לו. ולדעת התוס' אף במטבע אכתי הוי שלא ממין הטענה, ולשמואל אינו חייב. והיכא דתבעו זהב וזהב, דהיינו מטבע טבוע, לדעת רש"י שפיר הוי הודאה ממין הטענה. [אמנם למסקנת רב אשי אף אם לא יאמר זהב וזהב כוונתו למטבע טבוע]. ולדעת התוס' אדרבה בכהאי גוונא כוונתו לרוקא וכולי עלמא מורו דלא הוי הודאה ממין הטענה.

(2) לשמואל אליבא דרש"י אתי למימר דכל המטבעות מין אחד הם ושפיר הוי הודאה ממין הטענה. ולתוס', אתי למימר דאף פרוטה בכלל מטבע, ונפקא מינה להנותן דינר על מנת לקבל מטבעות, יכול ליתן לו אף פרוטות. ולרב אתי למימר דאף הודאת פרוטה על טענת דינר זהב חשיבא הודאה, והאי שהכל מין מטבע אחת, היינו שהכל דין מטבע אחת.

(3) מסקינן דבשבוטת עד אחד לא בעינן טענת שתי כסף, והיינו משום דבכח העד אחד לחייב שבועה כל היכא דשנייה מחייבים ממון. אמנם כתבו התוס', דהני מילי לדעת שמואל דאשכחן שבועה על פרוטה. אבל לדעת רב דלא אשכחנא שבועה על פרוטה, דהא לדבריו בעינן כפירת טענה שתי כסף, אף בשבוטת עד אחד אינו נשבע על פחות משתי כסף, דומיא דאין נשבעין על הקרקעות, אף דשנייה מחייבים אותו ממון.

(4) טענו חיטין והודה לו בשעורים, לדעת רבנן פטור, משום דבעינן הודאה ממין הטענה, כדכתיב "כי הוא זה", וכתבו התוס' דאף פטור מדמי שעורים. ולדעת רבן גמליאל לא בעינן הודאה ממין הטענה, וחייב שבועה על החיטין. וכתבו התוס' ב' אופנים האם חייב בדמי השעורים, או דפטור, ואפילו הכי חשיב הודאה.

ו. (1) לדעת שמואל חייב, ואמר ר' יצחק דכן שיטת ר' יוחנן, והיינו משום דלא בעינן הודאה ממין הכפירה. ולדעת ר' חייא בר אבא בשם ר' יוחנן, פטור, משום דבעינן הודאה ממין הכפירה. ומכל מקום אף לר' יוחנן הוא פלוגתא דאדמון ורבנן, דאדמון מחייב בכהאי גוונא. וממתניתין אין להוכיח מידי, דאף דנקטו לפלוגתא רבן גמליאל ורבנן דרוקא בגוונא שטענו חיטין והודה לו בשעורים, איכא למימר דלאשמועינן כוחו דרבן גמליאל קתני. וכן מה דנקטו גוונא דתבעו כלים וקרקעות דכפר באחד והודה באחד פטור, ולא נקטו גוונא דכלים וכלים, היינו לאשמועינן דין זוקקין.

(2) ר' חייא בר אבא העמיד דאירי בהודה במקצת קנקנים, ונחלקו אדמון ורבנן האם יש בלשון הזה אף לשון קנקנים. וכתבו התוס' דאי משום אדמון שפיר מצי למימר דכפר בכל הקנקנים, אלא משום מילתא דרבנן הוצרך להעמיד בהאי גוונא. והיינו משום דמלשון מתניתין משמע דנחלקו אף בהאי מילתא.

(3) דעת שמואל דלפיכך נכתב בתורה כלים להדיא ולא סגי בכספים, לאשמועינן דבכלים אפילו מחטין הוי דבר חשוב וחייב. והתוס' לעיל כתבו, דמכספים גרידא אכתי לא הוי שמעינן דבר חשוב, אלא דהוי ליה למיכתב כסף או כספים, ומדכתיב כלים ילפינן להא. ועוד כתבו שם התוס', דבעינן דלכל הפחות ישו פרוטה.

(4) במתניתין מבואר דפטור. וללישנא קמא דרב נחמן היינו מדאורייתא, אבל רבנן הסיתוהו להשבע, דחיישינן שמא מישתמט הוא. וללישנא בתרא דרב נחמן, בכהאי גוונא כיון דאין דררא דממונא אין להשביעו שבועת היסט. ורק בגוונא דכבר הודה ולמחר אמר דפרע, דאיכא דררא דממונא, יש להשביעו שבועת היסט. וכתבו התוס' דרב האי גאון לא היה משביע שבועת היסט, אלא היה משמתו על תנאי.

ז. (1) איכא נפקא מינה היכא שהנתבע חשוד על השבועה, דבשבוטת דאורייתא, איכא תקנה שהתובע ישבע ויטול, ובשבוטת דרבנן דהיינו שבועת היסט, כיון דהוי תקנתא, תקנתא לתקנתא לא עבדינן. ולרבנן דסברו דבדאורייתא אין יכול הנתבע להפך השבועה על התובע, היינו דאיכא נמי בין שבועה דאורייתא לשבועה דרבנן. וכן איכא בינייהו האם נחתינן לנכסיה היכא דאמר אינו נשבע ואינו משלם, והיינו רק לשיטת רבנן דבדרבנן לא נחתינן לנכסיה. ולרש"י איכא נמי נפקא מינה לענין נקיטת חפץ.

(2) בשבועה דאורייתא נחתינן לנכסיה. אבל בשבועה דרבנן, אליבא דרבנן לא נחתינן לנכסיה, משום דאין כח בידם להוציא ממון. ומסקינן דאף אין כח בידם לשמתו לעולם באופן שיכריח אותו לשלם. אבל משמתין ליה ל' יום ולבחר הכי מלקינן ליה. ולר' יוסי אף דרבנן שפיר נחתינן לנכסיה.

(3) דעת רב פפא שיש בכח ביד הלווה לחייבו שבועה. וכתבו התוס' באופן אחד, דהוא זכות שיש לנתבע לדרוש מן התובע לברר חיובו בשבועה. וכתבו, דמאן דפליג אמר בר רב אשי לענין מיפך שבועה בדאורייתא, הוא הדין דפליג בשטר. אמנם כתבו דיש לומר דרוקא בשטר תיקנו להאי תקנתא, משום דפעמים אפשיטי דספרא זייר ליה וכדו', אבל בעלמא אין בכח הנתבע לחייב שבועה את התובע. ועוד אמרינן בגמ', דאם התובע הוא צורבא מרבנן, לא אומרים לו להשבע מפני כבודו דמיחזי כחשדינן ליה, אלא לא גבינן ולא קרעינן. ועוד כתבו התוס' בשם הגאונים, דיכול התובע להחזיר השבועה לנתבע ולומר לו השבע ותפטר.

ח. (1) ללישנא קמא דרב אסי חייב לפורעו בעדים. ולדעת שמואל יכול לומר לו פרעתיך בפני פלוני ופלוני והלכו למדינת הים. וכתבו התוס', דהוא הדין דיכול לומר דפרע בינו לבינו במיגו דהיה טוען דפרע בפני פלוני ופלוני שהלכו למדינת הים. וללישנא בתרא דרב אסי אינו חייב לפורעו בעדים.

(2) היכא דהתנה עמו עמו להדיא, לדעת רב אסי חייב לפורעו בעדים. ולדעת שמואל יכול לומר פרעתיך בפני פלוני ופלוני והלכו למדינת הים. וכן הסיק רב פפא. אמנם כתבו התוס' דלשמואל הוא הדין דיכול לפורעו בלא עדים ולהיות נאמן במיגו. ובסוף דבריהם הסיקו דאף לשמואל חייב לפורעו בעדים, אלא דאינו חייב לברר דבריו בעדים. ומבואר במתניתין דאף לאחר שעת ההלוואה יכול להתנות עמו הכי.

(3) לדעת אביי עיקר כוונתו שיפרענו בפני עדים ואין קפידא דרוקא באלו. ולדעת רבא איכא קפידא דרוקא באלו. ולרש"י היינו אף בגוונא שיבואו אחרים ויעידו על הפרעון, דהא פסל כולי עלמא עליו. ולדעת התוס' בכהאי גוונא מהני, ועיקר קפידתו היא שלא ירחנו דפרע בפני פלוני ופלוני והלכו למדינת הים. והיכא דקיבלן בינו לבינו, אם קיבלן בשתיקה, שפיר הוי פרעון, ואינו יכול לומר דקיבלן בתורת פקדון עד שיקיים תנאו. אמנם אם אמר הכי להדיא בשעת הקבלה, הדין עמו.

(4) לדעת אביי, כיון דאף לדברי העדים הוא פטור, אין לחייבו. אמנם רבא סובר דכל האומר לא לויתי הוי כהודאה שאף לא פרע, ויש לחייבו מכח הודאתו. וכתבו התוס' בתירוץ הראשון, דהיינו דרוקא היכא דאמר להדיא, אבל אם יאמר לא לויתי, יש לתרץ דבריו דלא עמדתי בהלוואתי אלא פרעתי. ובתירוץ השני כתבו, דהיכא דצריך לטעון להפטר, לא מתרצים דבריו היכא דלא אמר להדיא.

ט. (1) היכא דלא היה מחויב לפרוע בפני עדים ואמר דפרע בפני פלוני ופלוני, סבר רבא דכיון דלא רמי עליה לפרוע בפניהם לא דק, ואף אם יבואו ויאמרו דלא פרע לפניהם, לא הוחזק כפרן בהכי. וכתבו התוס' בתירוץ אחד, דלמאן דסבר בבבא בתרא דצריך לברר, שפיר

הוחזק כפרן בכהאי גוונא. וכן היכא דהוכחש בצורת הפרעון, כיון דלא רמי עליה לזכור כיצד פרע, לא הוחזק כפרן. אבל אם הוכחש בשער, כיון דקיצותא דתרעא מידכר דכירי אינשי, הוחזק כפרן, ותו אינו נאמן על ממון זה אפילו בשבועה. (2) לדעת רב נחמן אמרינן דכיון דהמלוה הודה דקיבל פרעון, איתרע שטרא. וכתבו התוס' בשם ר"ת דעל ידי שבועה שפיר יכול לגבותו. אמנם בסוף דבריהם הסיקו דלא מיקרע קרעין ליה ולא מיגבי גבינן ביה. אמנם היכא דלא פרעו בפני עדים, שפיר נאמן המלוה לומר דעבור חוב אחר קיבלם במיגו שהיה טוען להד"ם. ולדעת רב פפא אף בלא מיגו נאמן לומר דעל חוב אחר קיבלם, מלבד היכא דמוכח מתוכו דעבור פרעון החוב שבשטר פרעו, כגון היכא דהלווהו כדי לקנות שוורים למחצית שטר, ופרעו מן השוורים. (3) היכא דאמר סתם מהימנת לי, לדעת אביי ורבא נאמן אף נגד עדים, ולדעת רב פפא כוונתו רק נגדו. ואם אמר להדיא כבי תרי, נאמן אפילו נגד שנים או שלשה עדים, דהא האמינו כתרי ותרי כמאד. ואיכא לישנא בגמ', דאם יאמר לו מהימנת לי כבי תלתא, כיון דנחית לדעות, אמרינן דאינו נאמן אלא כתלתא, אבל נגד ארבעה אינו נאמן.

י. (1) אין נשבעין על טענת קטן, משום דכתיב "כי יתן איש", וכתב רש"י דהוא הדין דממעטינן מהכא חרש שאינו מדבר ואינו שומע ושוטה, דאין להם דעת והווי קטן. אמנם משכחת לה שבועה היכא דבא בטענת אביו, ואליבא דראב"י דלא חשיב לה משיב אביו. ונלדעת התוס' בכתובות, איירי דווקא בגדול הבא בטענת אביו. וכן משכחת לה בהבא להפרע מנכסי יתומים, שתיקנו רבנן שלא יפרע אלא בשבועה. (2) מסקינן דנחלקו בגוונא דהקטן תובעו בטענת ברי ממון לאבי בידך, והודה במקצת, דלראב"י אמרינן דאף בבנו אינו מעיז לכפור הכל ואינו נאמן במיגו דכופר הכל. ולרבנן בבנו מעיז, ושפיר נאמן במיגו דכופר הכל. (3) אינו חייב שבועת מודה במקצת, דממעטינן ליה מכלל ופרט וכלל דכי יתן איש. וכן התמעט לענין חיוב שמירה, מכלל ופרט דעל כל דבר פשע. ולענין טוען טענת גנב, פשיטא דפטור, דהא לא משכחת לה שבועה, ואף אי נשבע בגלגול, מכל מקום ילפינן מכלל ופרט למעטו. וכתבו התוס' דהוא הדין דממעטינן פשיעה בשומר חנים ואונס בשואל. ומסקנת התוס' דעיקר הדרשא היא מריבוי ומיעוט דקרא דכי יתן איש, וכולהו ילפא מינה, וסוגיין אגב ריהטא נקטה כלל ופרט וכלל. (4) משכחת לה במסיג גבול, וכן בגפנים טענות שאינן עומדות להבצר, ואין בהן כפל, משום דממעטינן ליה בקרא על כל דבר פשע. (5) מדכתיב רעהו ילפינן למעט הקדש. אמנם לדעת ר' שמעון דגורם לממון כממון, קדשים שחייב באחריותן שפיר הוי רעהו, ולא התמעטו מחיובי שמירה.

יא. (1) היכא דאין עומדות להבצר, כולי עלמא מודו דכל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע, ואינו חייב שבועת מודה במקצת. והיכא דעומדות להבצר, לדעת רבנן אכתי הוי כקרקע. ולר' מאיר אמרינן דכיון דעומד להבצר לאו כקרקע דמו. וכתבו התוס', דלענין שבת כולי עלמא מודו דאף העומדות להבצר הוי בכלל קוצר, דומיא דקצירת סמננים. ולענין בעל חוב כיון דלא צריכי לארעא, כולי עלמא מודו דלאו כקרקע. אמנם בשם ר"ח כתבו, דלענין בעל חוב תליא בפלוגתת ר' מאיר ורבנן. (2) לדעת אביי שפיר חשיב מודה בדבר שיש בו מדה וחייב שבועת מודה במקצת. ולרבא לא חשיב דבר שיש בו מדה, וביארו התוס' דאיירי באופן דלא ידיעא מאי בינייהו, ועוד כתבו, דבעינן שיוכיר להדיא מדה. ומאי דבעינן דבר שיש בו מדה, כתבו התוס' דילפינן לה משמלה. (3) אינו חייב שבועת מודה במקצת, משום דלא הוי הודאה ממין הטענה. ואף אי הוי מנורה של חוליות, מכל מקום הא לא הוי דבר שבמדה. אבל אם תבעו מנורה בת עשר ליטרין והודה לו בשל חמש, שפיר הוי הודאה ממין הטענה, דהא אותה מנורה של עשר יכול לגררה ולהעמידה על חמש.

יב. (1) מעיקר הדין כיון דהלווה מודה במקצת, מוטלת עליו שבועה, אבל רבנן חששו שאחר שישבע יוציא המלוה את המשכון, ולרש"י יפסלנו לעדות, ולתוס' תמצא שבועה לבטלה, תיקנו שהמלוה ישבע ויטול. ולרב אשי דאמר דהמלוה צריך להשבע שאינה ברשותו, קודם נשבע המלוה שאינה ברשותו, ואחריו נשבע הלווה כמה היה שוה. (2) המלוה כופר הכל ופטור משבועת מודה במקצת, אמנם חייב שבועה שאינה ברשותו, אלא אם כן האמינו הלווה. והיכא דהודה המלוה במקצת, נשבע הוא שבועת מודה במקצת. (3) שמואל חידש דהנותן משכון אפילו שאינו שווה כשיעור ההלוואה, ואבד המשכון, איבד המלוה את מעותיו. ולדעת רש"י היינו אפילו בסתמא אמרינן הכי דסבר וקיבל. ומה דבמתניתין מבואר דאם המשכון אינו שווה כשיעור ההלוואה אינו מפסיד אלא כשוויו, צריך לומר דהתנה להדיא שלא יאבד מעותיו. ולדעת התוס', אדרבה, בסתמא לא איבד מעותיו, ומשום הכי לא קשיא ממתניתין, ושמואל איירי היכא דפירש להדיא שיפסיד, ולפירוש ר"ח סגי שיאמר דאף שאינו שווה מקבלו. (4) לדעת שמואל ורב נחמן, לא אמרינן דאבד מעותיו, ולרש"י היינו משום דנסכא הוי ראוי לפרעון. והתוס' ביארו, דבקתא ונסכא לא אמרינן דאם איבדן מפסיד בשוה, אלא כל אחד מפסיד לפי שיעורו, דאם הנסכא שווה כעשר קתא, באיבוד הנסכא יפסיד י' חלקים, ובאיבוד הקתא יפסיד חלק אחד. ועוד ביארו, דאם אבד קודם קתא יפסיד לפי שווי, וכשיאבד הנסכא יפסיד הכל, ואם איבד קודם הנסכא יפסיד פלגא, ובאיבוד הקתא יפסיד הכל, והיינו משום דעיקר סמיכות המלוה היא על הנסכא. ולדעת הנהרדעי, קתא ונסכא שווה לקתא וקתא דעל ידי כל אחד מפסיד פלגא. והיכא דנתן לו נסכא ונסכא, כתבו התוס' דיש לומר דלא דמי לקתא ונסכא, אלא דמי לקתא וקתא, דלשמואל רק אם איבד תרויהו הפסיד, ולר' נחמן איבד חדא איבד פלגא.

יג. (1) לדעת ר' אליעזר ישבע ויטול מעותיו, ומסקינן דהיינו בין בדלא שוי משום דלית ליה דשמואל, ובין בדשוי, משום דסבר כרבה דהוא שומר חנים, או דאיירי בצריך למשכון דאף לר' יוסף יש לומר דהוי שומר חנים, ואף משום ר' יצחק אין לחייבו, דהא בשעת הלוואתו איירי הכא. ולדעת ר' עקיבא הפסיד המעות, ואי נימא דסבר כשמואל, אף בדשלא שוי הפסיד. ואם לית ליה כדשמואל, רק בשוה אמרינן דהפסיד, משום דסבר דשומר שטר הוי כר' יוסף. ובמלוה בשטר אף ר' אליעזר מודה דהפסיד. ולרש"י היינו משום דעל כרחך דהמשכון הוא לאחריות, דאי לזכרון דברים הא איכא שטר. ולתוס' היינו משום דבכהאי גוונא מסתמא המשכון ניתן שלא בשעת הלוואתו, וקנה ליה כר' יצחק. (2) ביארו התוס' דאי כולי עלמא אית להו כשמואל, אמאי סבר ר' אליעזר דנשבע ונטל הכל, הא כנגד שווי הוי כמפרש. וכן ליכא ביה משום אסמכתא. ועוד ביארו, דלית הלכתא כשמואל ומשום הכי אוקמינן לכולהו דלא כשמואל. (3) ר' יצחק חידש דמשכון שלא בשעת הלוואתו דניטל על ידי שליח בית דין, קני ליה המלוה לענין להתחייב עליו כשומר שטר. ויליף ליה מדכתיב "ולך תהיה צדקה" ואם אינו מחסר ממון במה שמחזיר לו המשכון, אמאי חשיב צדקה.

יד. (1) לרש"י דביאר דרבה דאמר דהוי שומר חנים ודאי תנאי הוא, דר' עקיבא דאמר דהפסיד מעותיו ודאי לית ליה דרבה, מוכח דלית הלכתא כרבה, דהא קיימא לן כר' עקיבא. אבל התוס' כתבו, דלרבה ודאי לאו תנאי היא, דאיכא למימר דפליגי בדשמואל, שפיר יש לומר דהלכתא כרבה.

(2) רש"י ביאר דצריך לו כדי להשתמש בו ולנכות את החוב על ידי שימוש. והתוס' ביארו, דאינו רוצה להלוות בלא משכון. ואמרינן דנחלקו בדינו ר' עקיבא ור' אליעזר האם חשיב עושה מצוה, ולר' יוסף דינו כשומר שכר, או דבכהאי גוונא לא חשיב עושה מצוה, ואף לר' יוסף לא הוי כשומר שכר.

(3) מסקינן דנחלקו בו ר' יהודה הנשיא ורשב"ג, דלר' יהודה הנשיא אפילו כנגדו אינו משמט, דמאי דתפיס למשכון הוא רק לזכרון דברים בעלמא. ורשב"ג סבר דכנגדו אינו משמט, דעל שוויו לא קרינן לא יגוש. והיינו משום דלית ליה כשמואל ולא אמרינן דהמשכון כנגד כל החוב. וכתבו התוס', דאף דמאן דפליג אדשמואל גבי אבד סבר דאינו מפסיד כלום, היינו משום דמסתברא דלא נטל המשכון כדי להפסיד.

(4) השכיר, הנגול, הנחבל, שכנגדו חשוד על השבועה, והחנוני על פנקסו. ויש עוד נשבעים ונוטלין כגון ההיא דהלווהו על המשכון ואבד דהמלוה טוען דשקל היה שוה והלווה טוען שג' דינרין היה שוה, דאסקינן דנשבע המלוה ונוטל, וכן אשכחן בפוגמת כתובתה ועד אחד מעידה שהיא פרועה, ולא נקטו להו, משום דבמתניתין נקטו רק לאלו דנשבעין ונוטלין מחמת שהכשנגדן אינו נאמן בשבועה.